

NASRDIN

Inhoud

Rustig ademen, Nas	7
Habiba	12
De eerste Nederlandse Dchars	17
Hshoema	22
'Ga terug naar je eigen land'	26
Het kortste hoofdstuk van mijn leven	30
(On)bescheiden	32
Tom	36
Toneelschool	42
Amy	45
Knalgele flyer	52
'Ze zijn er niet'	57
Figurant	64
Voor mij tien anderen	68
Zenuwen	72
'Jongen van de straat'	77
Groen licht	83
Crème de la crème	85
Leerschool	91
Het balletje begint te rollen	94
Toneelfamilie	99
Mohammed is geen dief	102
Ik heb een tumor	108
Eén met de aarde	113
Zeg het dan, klootzak	117
<i>Rabat</i>	122
Los van de wereld	129

Gouden Kalf	137
Ik hou van Holland	142
'Li fet met' (Wat geweest is, is dood)	151
De stem van een generatie	158
De hel	161
Het Marokkaanse uurtje	164
Carré	172
Geef me lachgas	176
Dina Amina	179
Iedere, deel I	187
Malik Hamza	192
Iedere, deel II	195
Laatste puzzelstukje	201
Wat heb ik te vieren?	206
<i>DAD</i>	211
Opsporing Verzocht	217
Kerstboomgate	223
<i>Mocro Maffia</i>	227
Adem	234
De sprong van mijn leven	241
Alsof het niks is	248
Woord van dank	251

Rustig ademen, Nas

Al heel lang ben ik gefascineerd door de speeches tijdens de Oscars. Hoe de een vol emotie een gouden beeldje in ontvangst neemt, terwijl de ander relaxed naar het podium loopt, alsof zo'n prijs niks voorstelt.

Ik herinner me de speelse, bijna kinderlijke manier waarop Roberto Benigni reageerde toen hij hoorde dat hij de Academy Award had gewonnen voor zijn prachtige hoofdrol in *La vita è bella*. Hoe hij letterlijk over de stoelen liep en springend het podium betrad om daar Sophia Loren in de armen te vliegen. Dee emotie die losbarstte in de zaal en die zelfs voelbaar is door het scherm heen. Het raakt me omdat ik voel wat eraan vooraf is gegaan. Het harde werken aan een verhaal dat verteld moest worden.

Of neem de onophoudelijke tranen van Halle Berry die de Oscar voor haar rol in *Monster's Ball* opdroeg 'aan alle actrices van kleur'. Omdat zij als eerste zwarte vrouw won in de categorie beste actrice was dat een historisch moment.

Natuurlijk blijven het lange avonden met veel van dezelfde soort speeches. Toch maken ze er in Amerika een feest van. Daar wordt de cinema vol overgave geëerd. In Nederland doen we het een stuk kalmer aan. Maar niet altijd.

Op de avond dat de Gouden Kalveren worden uitgereikt in de Stadsschouwburg van Utrecht zie ik korte toespraakjes in alle soorten en maten. Een enkeling loopt kalm en vol zelfvertrouwen naar de kathedr en bedankt keurig de jury, het filmfestival, zijn of haar agent, producent, moeder en dramacoach. Dan gaan

ze weer net zo kalm naar hun stoel in de zaal met een beeldje voor op de schoorsteenmantel rijker.

De meeste prijswinnaars vliegen echter stuiterend van de emoties naar het podium en vergeten achter de microfoon alles wat ze wilden zeggen bij dit voorlopige hoogtepunt in hun carrière. Wat kan het ook schelen, ze hebben een Gouden Kalf in handen.

Gelukkig hoef ik me geen zorgen te maken. Natuurlijk, ik ben genomineerd in de categorie beste acteur voor mijn rol in de lowbudgetfilm *Rabat*. Daarom heb ik mijn ouders en mijn vriendin Amy ook meegenomen, omdat ik ontzettend trots ben. Alleen, ik win vanavond écht geen Gouden Kalf.

Misschien *Rabat* wel, in de categorie beste film. Volgens de wandelgangen maken we een kans. Maar voor de hoofdrol? Kijk eens naar de concurrentie: Frank Lammers, genomineerd voor zijn rol in het drama *De bende van Oss*, en Joris Smit voor zijn hoofdrol in het prachtige *Lotus*, een film waarin ik zelf ook nog een rol heb gespeeld. Daar kan ik nooit tegenop.

De envelop gaat open. Langzaam, zoals altijd. Er staat een camera op me gericht. Dat betekent niets, de andere kanshebbers kunnen vanavond niet komen. Van hen is alleen een foto in beeld. Het blijft gek dat we in Nederland de belangrijkste filmprijzen uitreiken op een vrijdag, wanneer de meeste acteurs op het toneel staan. Als je niet wint, zoals ik zo dadelijk, moet je vooral in de plooi blijven en applaudiseren. Chic verliezen is net zo belangrijk als goed winnen.

‘En de winnaar van het Gouden Kalf 2011 is...’

Dan valt de traditionele pauze.

‘... Nasrdin Dchar!’

Het is alsof ik zo van mijn stoel in het theater in het diepe val. Ergens in de verte hoor ik applaus, vrienden, collega’s en anderen om me heen pakken mijn hand, alsof ze me op het droge willen trekken. Een paar momenten lang ben ik totaal gedesori-

enteerd. Mijn eerste reactie is om mijn gezicht te verbergen in mijn handen. Gewonnen? Ik? Een Gouden Kalf voor een jongen uit Steenbergen die tien jaar geleden nog bij het amateurtoneel speelde? Ik moet het podium op, realiseer ik me ineens. Een acceptatiespeech houden. Die ik niet heb voorbereid.

‘Rustig ademen, Nas.’

Ik zeg het tot mijn eigen verbazing hardop, terwijl ik de kathedraal stevig vasthoud en voorzichtig een blik werp op het Gouden Kalf dat voor me staat. In de zaal moeten ze gniffelen om mijn zenuwen. Iedereen die wat voorstelt in de Nederlandse film- en televisiewereld zit vanavond hier. Belangrijker dan dat, ook mijn vader en moeder zitten in de zaal. Ik zie ze in de verte, tegen de felle lampen in. Ze hebben altijd in mij geloofd, deze prijs is ook voor hen. Allemaal wachten ze tot ik mijn gedachten heb verzameld.

Dus probeer ik de storm die binnen in mij woedt tot bedaren te brengen; nu ik hier toch sta, wil ik deze zaal, heel Nederland eigenlijk, iets belangrijks zeggen. Iets wat me al een tijdje van het hart moet. Over een onderwerp dat groter is dan ikzelf.

‘Ik ga ook niet huilen,’ spreek ik nog een bezwering uit, terwijl ik het jasje van mijn smoking dichtknoop. Alsof ik daarmee mijn emoties weg kan stoppen. Ineens begrijp ik al die collega’s die overmand door het moment geen zinnig woord meer kunnen uitbrengen.

Als ik het Gouden Kalf oppak, blijkt het ding loodzwaar, het doet zijn naam eer aan.

‘Ik wil tegen jonge mensen zeggen dat het heel belangrijk is om te dromen.’

Daar breekt mijn stem al. Want ik weet hoeveel ik als tiener en twintiger stiekem heb verlangd naar momenten als dit. Ook toen het leek alsof mijn dromen nooit zouden uitkomen. Misschien vooral toen.

Gelukkig kan ik mezelf herpakken, want ik heb meer te zeggen.

‘Deze kalf staat ook voor het overwinnen van angsten, want die heb ik nogal.’

Terwijl ik de meest prestigieuze acteerprijs van Nederland in handen heb, bedwing ik mijn innerlijke demonen door ze met mij in de spotlights te zetten. Mijn oude metgezellen benauwdheid en beklemming, ik voel ze in mijn borst. Ze zullen me nooit kleinkrijgen.

Dit moet niet alleen over mij gaan en dus vertel ik in dezelfde adem dat ik niet de enige ben met vrees. Nederland is ook bang. Bang voor mensen als ik, met een ander kleurtje, een afwijkend accent, of een bepaald geloof.

Net daarvoor heeft Maxime Verhagen van het CDA gezegd dat hij zich kan voorstellen dat Nederlanders angst hebben voor mensen met een andere culturele achtergrond dan roomblanck en christelijk. Dit is mijn gelegenheid om iets terug te zeggen. Tegen hem en al die anderen die onvrede voor eigen gewin aanwakkeren en dan als valse profeten klaarstaan met makkelijke oplossingen.

Ik gooi het er in één keer uit.

Ik ben een Nederlander. Ik ben heel trots op mijn Marokkaanse bloed. Ik ben een moslim. En ik heb een fucking Gouden Kalf in mijn hand!

De woorden zijn niet gerepeteerd of overdacht; ze vloeien spontaan en recht uit het hart. Later zal ik nog vaak aan die paar zinnen worden herinnerd, want ze raken een gevoelige snaar. *De Filmkrant* noemt me ‘een held’, *de Volkskrant* vindt mijn speech ‘een mijlpaal’. Anderen zien in mijn opmerkingen een oorlogsverklaring aan autochtoon Nederland. Of, via een heel ingewikkelde redentatie, juist een teken van onderdanigheid. Andere

mensen vallen erover dat ik in alle opwindning ‘deze’ zeg, terwijl het ‘dit Gouden Kalf’ moet zijn. Zo gaat dat in het maaiveld.

Ik probeer in de paar seconden die over zijn nog veel meer te zeggen. Maar het publiek is los en joelt over mijn woorden heen. Ik wil iets in het Marokkaans tegen mijn ouders zeggen, ze hebben me van jongs af aan gesteund. De camera neemt ze in beeld.

‘Enna ken moet alikoem.’ Het betekent: ik hou zielsveel van jullie. Ze staan op uit hun stoelen en zwaaien naar me.

Verder roep ik iets over passie en liefde en steek mijn nichtje van zes een hart onder de riem, ze moet de dag daarop afzwemmen. Ik zal erbij zijn, want dat heb ik beloofd, roep ik. Dit is vluchtig, familie is alles.

Het maakt niet uit dat de helft van mijn speech verloren gaat in de kleine orkaan die in de zaal is opgestoken. Niet alleen heb ik kunnen zeggen wat ik wilde, eigenlijk vat deze avond mijn loopbaan aardig samen, bedenk ik later. Succes in de wereld van toneel en film leek lang buiten mijn bereik. Toch, via een hoop kleine stapjes, heb ik nu goud in handen. Bijna alles wat ik doe, gebeurt spontaan, met hartstocht en de beste bedoelingen.

Een hoop mensen kunnen dat waarderen. En de haters? Die hebben hun oordeel toch wel klaar. Deze speech is wie ik ben, als acteur en als mens.

Ik ben Nasrdin.

Habiba

Mijn naam, dat blijft een lastig verhaal. Veel mensen hebben moeite met al die medeklinkers achter elkaar.

Nasr betekent ‘overwinnen’ en *din*, uitgesproken als *dien*, is het geloof. Voor Arabieren is die naam gesneden koek: ‘overwinning van het geloof’. Mensen die een andere taal spreken, struikelen nogal eens. Ik zie de twijfel of lichte paniek in hun gezicht als ze mijn naam moeten uitspreken. Een leraar op de middelbare school noemde me jarenlang consequent Nasdrin, omdat hij die volgorde van letters ‘logischer’ vond. Gek genoeg voel ik me vaak een beetje schuldig als het om mijn naam gaat. Waarom hebben mijn ouders niet iets gekozen wat iets makkelijker in de mond ligt?

Vandaar dat ik al heel lang roep: ‘Zeg maar Nas.’ Toen ik daar als tiener mee begon, was mijn vader ontstemd over die kortere versie. Nas betekent ‘de helft’ in Marokko. Hij schudde dan zijn wijze hoofd. ‘Ben jij half?’ Hij probeerde mij trots bij te brengen voor mijn naam en mijn achtergrond.

Die lessen heb ik in mijn oren geknoot, al probeer ik ook pragmatisch te zijn. In de dagelijkse omgang maak ik het anderen een stuk makkelijker door de boel een beetje in te korten. Waarom ook niet, Adrianus wordt toch ook Ad? Zelfs mijn vrouw noemt me vanaf het begin van onze relatie Nas.

Het is ook een handreiking omdat mijn achternaam *Dchar* de zaak nog verder compliceert. En dan te bedenken dat die is gebaseerd op een misverstand. Het woord ‘dchar’ betekent ‘regio’ of ‘streek’ in het Berbers, een Marokkaans dialect. Mijn grootvader sprak alleen Berbers. Toen hij lang geleden in Marokko

een officieel document moest opstellen vroeg de Arabischtalige ambtenaar hem naar zijn naam. Opa wilde zeker weten dat hij hem goed begreep en zei het woord 'Dchar'. Bedoelende: wil je weten uit welke regio ik kom? In plaats van te antwoorden schreef de ambtenaar zijn 'antwoord' keurig op, denkende dat dat zijn achternaam was. En daarmee verloor opa zijn achternaam 'Oum-Hemed'. Hij ging verder door het leven als meneer 'Regio' en ik kreeg een achternaam waar mensen soms een beetje tegenaan hikken. Letterlijk.

Toen ik als acteur mijn eerste successen behaalde, overwoog ik eventjes een artiestennaam te nemen. Misschien alleen Nasr? Voor de grap heb ik weleens gezegd Nasr Dean te kiezen, als hommage aan James Dean. Ik heb uiteindelijk besloten mijn naam te houden en met trots te dragen. Noem het een principekwestie, ik heet zoals ik heet en anderen moeten maar hun best doen om het correct uit te spreken.

Sterker nog, als iemand me vandaag de dag een uitnodiging stuurt en ze spellen mijn naam verkeerd, dan ga ik niet. Zoals de persoon die mij mailde met de aanhef 'beste Nardip'. Dat is geen verkeerde spelling, dat is het ritueel slachten van mijn naam.

Dat ik ben geboren in het Brabantse Steenbergem komt ook door een speling van het lot. Mijn ouders stammen uit het stadje Touissit aan de grens met Algerije. Mijn vader Mohand werkte daar als verkoper buiten de plaatselijke bioscoop, maar zijn ambities waren groter dan snoep en nootjes verkopen. Als oudste zoon voelde hij bovendien een grote verantwoordelijkheid om een leidende rol op zich te nemen in de familie.

Daarom wilde hij een echte winkel beginnen. Dan heb je een startkapitaal nodig, je moet immers een pand huren en voorraad inkopen. Maar dat had hij niet. Banen lagen niet voor het oprapen en tot overmaat van ramp was de enige grote werkgever in Touissit en omgeving een zinkertsmijn. En mijn vader wist

één ding zeker: voor geen goud wilde hij ooit die enge donkere gangen in. 'God heeft mij niet boven de grond geschapen om mij onder de grond te laten werken,' zei hij.

Hoe kwam hij dan wel aan geld? In dit arme gebied kon je niet eventjes naar de bank voor een krediet, zeker niet als je een jongeman was zonder diploma. Het lukte mijn vader een miniwinkeltje te openen, van twee bij twee meter, met een ruimer assortiment dan de snoep en de nootjes die hij op straat verkocht. Maar of hij daarmee genoeg zou verdienen om de volgende stap te maken?

Die vraag werd nog belangrijker toen hij een oogje liet vallen op Habiba, een meisje dat hij weleens bij de dorpspomp tegenkwam. Mijn vader zat al een tijd achter haar aan en het was geregeld tot een gesprekje gekomen. Stiekem, om beide families niet te alarmeren. Hij gaf haar zelfs een mooie ketting, die Habiba gelijk stukmaakte door er met een steen op te slaan. Alleen op die manier kon ze ermee thuiskomen, door te beweren dat ze hem had gevonden. Samen met haar vader reparaerde ze het sieraad en vanaf die dag droeg ze het altijd.

Het leverde mijn vader nog meer hoofdbrekens op; wat voor toekomst had hij haar te bieden?

Eén keer per jaar kwam een vriend van mijn vader terug naar zijn geboortegrond, gekleed in de mooiste broeken en overhemden met koffers vol cadeautjes voor familie en vrienden. Hij had geld genoeg, dat kon niemand ontgaan. Hoe hij daaraan kwam? Verdiend in een rijk land ver weg dat Nederland heette. Daar was werk genoeg als je bereid was de handen uit de mouwen te steken, dan kon je flink verdienen. Voor Marokkaanse begrippen was het dagloon een klein fortuin.

Mijn vader schraapte al zijn geld bij elkaar en reisde die vriend achterna. Hij zei niet alleen zijn vaderland en zijn winkeltje vaarwel, ook viel zijn droom in duigen. Hij was een goede keeper in het plaatselijke elftal en had altijd de hoop om misschien te

worden ontdekt door een grote club. Zijn bijnaam in het team was 'de elastiek', omdat hij met grote flexibiliteit elke bal uit de goal kon houden. Ook riepen mensen op de club vaak 'ben Omar' tegen hem, 'zoon van Omar', naar de naam van zijn vader. Tragisch was alleen dat Omar nooit kwam kijken. Hij vond voetbal maar tijdverspilling.

Met de veerboot voer mijn vader naar Spanje om van daaruit met de trein door Frankrijk en België helemaal naar Nederland te reizen. Hij had behalve zijn moeder niemand verteld over zijn plannen; dat zou maar bezwaren en verwijten opleveren. In zijn koffer zaten een paar kleren en een eenvoudig plan: in Nederland goed verdienen, weinig uitgeven en dan met zijn spaarcenten terugkeren naar Marokko om alsnog zijn winkel te openen. En misschien kon hij dan ook dat meisje van de dorpspomp trouwen. Ze hadden afgesproken elkaar te schrijven.

Bij aankomst in Nederland ging mijn vader naar zijn vriend, die in Limburg woonde. Daar stonden ze te springen om mensen, in de kolenmijnen was namelijk meer werk dan de plaatselijke mannen aankonden. Voor mijn vader was dat het moment om zijn poot stijf te houden. Hij had niet het ene mijnwerkersplaatsje de rug toegekeerd om tweeduizend kilometer noordelijker alsnog mijnwerker te worden. Was er geen ander werk? Bij voorkeur op een plek waar je het daglicht kon zien?

De directeur van de mijn had sympathie voor die Marokkaan die niet de donkere gangen in wilde. Er was ook ander werk, vertelde hij. In Bergen op Zoom bijvoorbeeld, ook in zuidelijk Nederland, was eveneens een personeelstekort. In die hoek van Brabant was nogal wat textielindustrie; een arbeidsintensieve sector, zoals Enka, een bedrijf dat kunstvezels maakte. Daar ging mijn vader na een paar andere klussen aan de slag.

Twee jaar later trouwde hij tijdens een familiebezoek met zijn grote liefde, Habiba. Via de post en tijdens korte bezoeken was er iets moois opgebloeid. Zij bleef na de bruiloft in Marokko